

ОЛОН УЛСЫН УЛС ТӨРИЙН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ХОЛБООНЫ ДЭЛХИЙН ХХ ИХ ХУРАЛ

Ц.Ганболд

доктор, тэргүүлэх профессор
МУИС, НШУС, Улс төр судлалын тэнхмийн эрхлэгч

Миний бие 2005 онд олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбоонд гишүүнээр элсэн орсон бөгөөд 2006 онд олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбоо надад Японы Фукуока хотод болох тус холбооны дэлхийн ХХ Их хурлын урилгыг явуулсан юм. Ингээд 2006 оны 07-р сард Монголоос анх удаа олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбооны дэлхийн их хуралд оролцсон бөгөөд энэхүү өгүүлэлдээ олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбооны тухай болон дэлхийн ХХ конгрессийн талаар та бүхэнд мэдээлэх зорилго тавьлаа.

1948 онд ЮНЕСКО-ийн санаачлагаар улс төрийн шинжлэх ухааны асуудлаар олон улсын бага хурал Парист болсон явдал нь Францад төдийгүй бусад орнуудад улс төрийн шинжлэх ухааны судлах зүйлийн хүрээ нэг талаас нарийсан гүнзгийрч, нөгөө талаас цэгцрэн хөгжихөд чухал нөлөө үзүүлсэн юм. Үүнд:

1. Улс төрийн шинжлэх ухаан гэж нэрлэгдэх бие даасан салбар бий болж, улс төрийн шинжлэх ухаан бол улс төрийн бодлогын онол мөн гэсэн нэгдсэн дүгнэлтэнд хүрчээ. Улс төрийн бодлого бол олон сая хүний хувь заяатай холбоотой байдаг тул түүнийг хэн нэгэн нь өөрөө зохиогоод шийдэж болохгүй. Тиймээс улс төрийн бодлого нь онолын үндэслэлгүйгээр хэрэгжих ёсгүй. Тийм ч учраас улс төрийн бодлоготнууд улс төрийн шинжлэх ухаанд суралцах ялангуяа улс төрийн онол ба улс төрийн үзэл санааны түүхийг судалж мэдсэн байх ёстой гэж үзжээ.
2. Улс төрийн шинжлэх ухааны судлах зүйл бол Үндсэн хуулиас эхлээд засаглалын харилцаанд оролцогч улс төрийн институт болно. Тиймээс улс төрийн шинжлэх ухаан бол улс төрийн институцийн онол юм.
3. Улс төрийн шинжлэх ухаан бол бүлгийн болон олон нийтийн санаа бодлыг судалдаг. Өөрөөр хэлбэл, бүлгүүд, хүмүүс, нийгэмлэгийн сонирхлыг судалдаг. Нийгэмд ажиллаж, амьдарч байгаа хүмүүс маш олон янзын сонирхолтой. Үүнээс сонирхлын бүлгүүд гарч ирдэг. Сонирхол нь зөрчилдсөн нөхцөлд тэр сонирхлын бүлэг зарим нөхцөлд шахалтын бүлэг болж хувирдаг. Иймээс олон нийтийн оролцоо ба санаа бодлыг судлах явдал нь улс төрийн шинжлэх ухааны чухал чиглэл мөн.
4. Улс төрийн шинжлэх ухааны зайлшгүй судлах нэг зүйл бол Олон улсын харилцаа /Олон улсын байгууллагууд, тэдгээрийн үйл ажиллагаа юм. Парист болсон энэхүү бага хурлын дараа 1949 онд Олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбоо гэсэн бүхэл бүтэн

олон улсын байгууллага бий болжээ. Тиймээс 1948 оны Парисын хурлыг “Зохион байгуулалтын хурал” байсан гэж үздэг.

Улс төрийн шинжлэх ухааныг хөгжүүлэх, түүний ололт амжилтыг дэлхийн бүх улс орон, өнцөг булан бүрт хүргэх ерөнхий зорилгын үүднээс Улс Төрийн Шинжлэх Ухааны Олон Улсын холбоо байгуулагдсан юм.

Улмаар уг холбоо нь жинхэнэ шинжлэх ухааны олон улсын холбоо болох үүднээс өөрийн гэсэн хууль, дүрмийг баталж гаргасан бөгөөд гол зохицуулах эрх зүйн эх сурвалж нь улс төрийн шинжлэх ухааны Олон Улсын холбооны Үндсэн хууль бөгөөд үүнийгээ анх Францын бүгд найрамдах улсын 1939 оны 04-р сарын 12-нд батлагдсан Үндсэн хуулинд тулгуурлан бичсэн байна.

Тус холбоо нь албан ёсоор Парис хотноо бүртгэлтэй байдаг ба анхлан үндэслэгчид нь үндэстнүүдийн холбоод байсан бөгөөд голчлон АНУ, Канад, Франц мөн Энэтхэгийн улс төрийн шинжлэх ухааны холбоод байсан. Ийм маягаар 1950 онд улс төрийн шинжлэх ухааны Олон Улсын холбооны эгнээнд дээрх дөрвөөс гадна Израйл, Польш, Швед, Их Британи мөн 1951 онд тус холбоонд Австри, Бельги, Грек, Мексик гэх зэрэг улсууд, 1952 онд Бразил, Финлянд, Герман, Итали, Япон, Югослав улс нэгдэн орсон юм.

1950-иад оны сүүл гэхэд 10 гаруй, үндэсний улсуудын улс төрийн шинжлэх ухааны холбоод улс төрийн шинжлэх ухааны Олон Улсын холбоонд нэгдсэн байна. Тухайлбал: Австрали, Нидерланд /1956 онд/, Шриланк, Куба, ОХУ /1955 онд/, Египит, Норвеги /1956 онд/, Испани /1958 онд/, эцэст нь Швейцари /1959 онд/ нэгджээ. Гэхдээ мэдээж өнөөг хүртэлх хугацаанд эдгээр бүх улсууд Олон улсын холбооны гишүүд хэвээрээ байгаад байгаагүй, тэдний зарим нь Олон улсын холбооноос эргээд гарсан тохиолдлууд байдаг. Гэвч Олон улсын холбооноос гарсан гишүүн орнуудын тоо Олон улсын холбоонд нэгдэн орсон гишүүдийн тооноос цөөн байсан тул түүний гишүүнчлэл аажим аажмаар өссөөр байна. Яг одоо нийт 44 улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбоод Олон улсын холбооны гишүүнчлэлд байна.

Гишүүнчлэлийн хувьд Олон улсын холбоо нь өсөн нэмэгдэхийн хажуугаар түүний үйл ажиллагаа эрчимтэй хөгжиж байна. Тухайлбал Олон улсын холбоог анх байгуулахад судалгааны хороод байгаа бол яваандаа Олон улсын холбооны 8-р бүгд хурлаас эхлээд ерөөсөө дэлхийн хэмжээнд тусгайлан зохион байгуулагдсан судалгааны хороод байх хэрэгтэй гэж үзэж анхны судалгааны хороог байгуулсан. Одоогийн байдлаар Олон улсын холбоонд судалгааны нийт 48 хороод сургалт, судалгааны үйл ажиллагаа явуулж байна.

Олон улсын холбоо нь судалгааны ном зохиол, эрдэмтдийн тавьсан илтгэл, өгүүллийг хэвлэн гаргахад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлдэг ба цаашлаад энэхүү хэвлэн нийтлэх үйл ажиллагааг бодлогын хэмжээнд системтэйгээр авч үзэж, дүрэм зааврыг хүртэл гаргадаг болсон байна. Энэ үйл явц нь 1951 оноос эхэлсэн бөгөөд хамгийн анхны хэвлэл нь “Олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны товч агуулга” гэсэн сэтгүүл байсан ба энэ нь одоо ч гэсэн жилд 4 удаа нийтлэгдэн гарсаар байгаа бөгөөд 1995 оноос CD-ROM-ын хэлбэрээр гарах болсон байна.

Улс төрийн шинжлэх ухааны Олон улсын холбооноос салбарлан улс төрийн шинжлэх ухааны чиглэлээр суралцагч оюутнуудын Олон улсын холбоо, Улс төрийн шинжлэх ухааны Олон улсын судлаачдын холбоо байгуулагдсан юм.

Улс төрийн шинжлэх ухааны Олон улсын холбооны Их хурлуудын болсон газар, улсуудыг ажиглавал ихэнх нь Герман, Бельги, Франц, Австри, Итали зэрэг баруун европийн орнуудад мөн АНУ, Канад, Аргентин зэрэг

америк тивийн улсуудад болж байсан байна. Өөрөөр хэлбэл ази, /анх удаа Сөүлд болсон/, африкийн улсуудад бараг болж байгаагүй гэсэн үг. Харин эдгээр хурлуудаас 1979 оны 11-р их хурал их онцлогтой харагдаж байна. Учир нь Франц, Герман, Америк г.м өрнийн орнуудад болж байсан уг хурал нь 1979 онд л анх удаа социалист системийн улс болох ЗХУ-д болсноороо дэлхий нийтийн улс төрийн шинжлэх ухааны их хурал гэж хэлэгдэх болсон юм.

Улс төрийн шинжлэх ухааны Олон улсын Их хурлаар тухайн үед түүнд судлаачид улс төрчдийн анхаарлыг хандуулж улс төрийн шинжлэх ухаанд тулгамдаад байгаа зангилаа асуудлуудыг авч үзэж, ирээдүйд түүнийг нааштайгаар шийдвэрлэх гарцыг олохыг чухалчилдаг. Ийм ч учраас дээрх хурлуудын өмнөө тавьсан уриа буюу хэлэлцсэн асуудлын ерөнхий сэдвээс харахад уг асуудал нь тухайн цаг үетэйгээ, тухайн болж байгаа газар оронтойгоо их холбоотойгоор дэвшигдсэн байна. Тухайлбал: 1979 оны 08-р сарын 12-18-нд Москвад болсон 11-р Их хурал нь “Дэлхийн улс төрийн бодлого, системийн өөрчлөлт, хөгжлийн бодлого, 1949 оноос хойшхи улс төрийн мэдлэгийн хуримтлал” гэсэн ерөнхий 3 асуудлын хүрээнд болжээ.

Тухайн үед дэлхий ертөнц 2 системд хуваагдсан байсан ба хамгийн тулгамдаад байгаа асуудал бол олон улсын харилцаа, дэлхийн бодлогын хүрээнд байсан тул уг хуралд дээрх сэдвийг авч хэлэлцсэн байна.

Улс Төрийн Шинжлэх Ухааны Олон Улсын Холбооны Дэлхийн Их Хурлууд

№	Хэзээ болсон	Хаана болсон	Нийт оролцогч судлаачдын тоо	Оролцогч орнуудын тоо	Авч хэлэлцсэн асуудлын ерөнхий сэдэв
1	1950	Швейцари Цюрих	80	23	
2	1952	Нидерландын Гааг	220	31	
3	1955	Швейдийн Стокгольм	275	36	
4	1958	Италийн Ром	320	31	
5	1961	Францийн Парис	425	46	
6	1964	Швейцар Женев	495	43	
7	1967	Бельгийн Брюсель	745	56	
8	1970	Германы Мюнхень	894	46	
9	1973	Канадын Монтриал	1044	56	
10	1976	Их Британы Единбург	1081	56	
11	1979.08-12-18	ОХУ-ын Москва	1466	53	Дэлхийн улс төрийн бодлого, системийн өөрчлөлт хөгжлийн бодлого 1949 оноос хойших улс төрийн мэдлэгийн хуримтлал
12	1982.08.09-14	Бразилын Рио де Жанеро	1477	49	1980 оноос хойших иргэний нийгэм
13	1985.07.15-20	Францын Парис	1763	66	Өөрчлөгдөж буй улс болон үндэстэн ба олон улсын нийгэмлэгийн харилцаа
14	1988.08.28-09.01	АНУ-ын Вашингтон	1700	65	Глобаль улс төрийн шинжлэх ухааны зүг
15	1991	Аргентины Буэнос-Айрес	1400	55	Улс төрийн шийдвэр гаргах үйл явц: үндэстнүүдийн харьцуулсан болон олон улсын бодлого
16	1994	Германы Берлин	1884	73	Ардчилалын нөхцөл дэхь хүйсийн зүй зохист байдал
17	1997	Өмнөд Солонгосын Сөүл	1470	72	Сайн засаглал, хүний эрх, эрх чөлөө

18	2000.08.01-16	Канадын Квебек	1849	73	Дэлхийн капитализм нь мянган жилийн нэгдлийн удирдлага, ерөнхий чанар юм.
19	2003.06.29-07.04	ӨАБНУ-ын Дурбан	1011	69	Ардчилал, тэсвэр хүлцэл, шударга ёс буюу зүй зохист байдал
20	2006	Японы Фукока	2000	118	Ардчилал хэрэгжиж байна уу?

Японы Фукока хотод болсон Олон Улсын Улс Төрийн Шинжлэх Ухааны Холбооны 2006 оны Дэлхийн Чуулган нь тус холбооноос явуулж буй 20 дахь их хурал юм. Олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбооны 50 гаруй жилийн түүхнээ анх удаа Японд энэ удаагийн Дэлхийн Чуулганыг чуулж Гүйцэтгэх хорооны зүгээс Фукокаг сонгож авсаны гол учир нь уг бүс нутгийн бүхий л эрдэмтэн судлаачдыг хамруулах, мөн түүнчлэн Японы улс төр судлаач эрдэмтэн мэргэдтэй хамтран судалгаа шинжилгээний ажил хийж, хамтын харилцаагаа өргөтгөх зорилго тавьсан болно. Олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбооны гол зорилго болсон соёлын ялгаатай байдал, хүний эрх, сайн засаглал, ардчиллын үнэт зүйлсийг хөхүүлэн дэмжих явдал бол энэхүү хамтын судалгааны ажлын тэргүүн чиг шугам байх болно гэж үзжээ.

Энэ удаагийн Дэлхийн чуулганд 120-иод орноос 2000 орчим төлөөлөгчид оролцсон нь олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбооны түүхэнд тэмдэглэгдэх том чуулган боллоо. Чуулганы хөтөлбөрийг маш их шүүн тунгаасны эцэст боловсруулсан бөгөөд 3000 гаруй санал хүсэлт хүлээн авсанаас 1859 эрдэм шинжилгээний илтгэл хэлэлцэж үлдсэн илтгэл мэдээллийг бусад хэлбэрээр сонсож яриа маргаан, ярилцлага өрнүүлсэн болно.

Цаашлаад энэхүү чуулганаар Олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбооны зүгээс мэргэжил нэгт улс төр судлаач нөхдөө дэмжих зорилгоор 30 орны 29 эмэгтэй, 35 эрэгтэй судлаачдад уламжлал болсон тэтгэлгийг олгов. Энэ удаагийн чуулганаараа “Ардчилал хэрэгжиж байна уу?” хэмээх сэдвийн дор ардчилагдах үйл явц, ард иргэд өөрийн биеэр болон өөрсдийн төлөөлөгчөөрөө дамжуулан улс төрийн бодлогыг боловсруулах үйл явцад хэрхэн оролцож байна вэ? гэсэн асуудлыг онцлон авч үзлээ.

Уг их хурлын сэдэв нь өнөөдрийн ардчиллын сул тал болон давуу талыг авч үзэхэд зориулагдсан юм.

Ардчилал улс төрийн систем болохын хувьд урьд өмнөхөөсөө илүү түгээмэл болж байгаа бөгөөд энэ нь хуучин ардчилсан орнуудаас уламжлагдан тархаж байна. Шинээр ардчилагдсан орнууд ардчиллын үндсийг шинэ бордоо ашиглан суулгахдаа сорилт бэрхшээлтэй тулгараад байна. Ардчилал өнөөдөр хэрхэн ажиллаж байгааг тодруулах нь бидний энэ их хурлаар тавьсан зорилт юм. Ардчиллыг яаж дэмжиж, сайжруулах вэ? Юу нь сайн ажиллаж байна вэ?, ардчилал судлаач эрдэмтэд, шийдвэр гаргагчид, олон түмний анхаарлыг татсан ямар зүйл байна вэ? зэрэг асуудал хурцаар тавигдаж байна.

Уламжлалт судалгаа шинжилгээний асуудлуудаас гадна е-ардчилал, ICT зэрэг судалгааны шинэ салбарууд нэмэгдэн орж ирлээ.

20 гаруй жилийн өмнө эрх зүйт төр, зах зээлийн эдийн засаг, мөн нийтийн сайн сайхны төлөө төрийн зарим нэг хувилбар дээр суурилсан плюралист ардчиллын барууны загвар үндэсний төр улсуудад тохирох хамгийн шилдэг загвар мэт санагдаж байлаа. 1990 оны үеэс Зүүн европт коммунизм мөхөх анхны шинж тэмдэг илрэхэд уг үзэл баримтлал түгээмэл, энгийн зүйл боллоо гэж бодоцгоож байлаа. Гэвч энэ нь эртэдсэн дүгнэлт

болох нь харагдсан юм. Нэгдүгээрт, коммунизмын сөргөлдөгч болох систем дотор плюралист ардчилалд тохирох улс төрийн байгууллагууд /бүтэцүүд/ удаан оршиж чадаагүй бөгөөд ард түмэн болон эрдэмтэд ардчиллын үйл явцыг хэрэгжүүлж буй дотоодын байгууллагуудаас илүүтэйгээр түүний хэврэг болж буй байдал өө сэв, дутагдал, сайжруулах сонголтон дээр анхаарлаа төвлөрүүлж байна. Хоёрдугаарт: амиа хорлон бөмбөг дэлбэлэх мэтийн аль нэг улсаас зохион байгуулаагүй террорист үйл ажиллагаа нь тогтсон үзэл баримтлалыг хэмх цохиж, хүчирхийллийн бус арга замаар мөргөлдөөнийг зохицуулах ямар арга зам байгааг эрэлхийлэх явдал өнөөдөр зайлшгүй чухал болоод байна. Дэлхий дахиныг хамарсан электрон харилцаа холбооны хэрэгсэл дээр суурилсан нээлттэй нийгмийн үнэт зүйлсийн талаар Карп Поппер эдгээр үнэт зүйлсийг хэрэгжүүлэн хүртэхийг хүсэхгүй байгаа нийгмүүдэд бэрхшээл тулгарна хэмээн хэлсэн байдаг.

Энэхүү тулгамдсан асуудал улс төрийн шинжлэх ухааны олон улсын холбооны дараагийн дэлхийн их хурлын сэдэв болж болох юм. Фукуокад болж буй “Ардчилал хэрэгжиж байна уу?” сэдэвт энэхүү их хурал нь ардчиллын талаархи нэгдсэн ойлголт, төсөөлөл, болон эмпирик ул үндэсийн асуудал, мөн орчин үеийн ардчилалд тулгарч буй шинэ сорилтууд, хүн ам зүйн өөрчлөлт, нийтийн сайн сайхны төлөө төрийн ирээдүй, үндэсний төр улсуудын уналт зэргийг илүү сайн мэдэж авахыг зорьж байгаа юм. Мөн түүнчлэн асуудал дараахи байдлаар тавигдах хэрэгтэй бөгөөд үүнд: ямар үнэт зүйл эрхэм чухам болж байна вэ? улс төрийн байгууллагууд ямар үнэт зүйл дээр суурилж байна вэ?, мөн ямар сонголтууд ардчилсан орнуудад байна вэ? гэдгийг авч үзэх хэрэгтэй.

Дэлхийн бүх орон, бүх шатан дахь улс төрийн харилцаанд гарсан гол тулгуур өөрчлөлт болон хөгжлүүд нь ардчиллын талаар дахин нэг сайтар бодож үзэхэд хүргэсэн. Өнөөдөр олон хүмүүс төлөөллийн ардчилал хямралд орсон мөн олон нийтийн байгууллагуудад итгэх итгэл алдарсан гэж үзэж байна. Улс төрд итгэх олон нийтийн итгэл алдрахад нөлөөлсөн олон хүчин зүйлүүд байна. Тэдгээрт улс төрийн өрсөлдөөний үргэлж өсөн нэмэгддэг зардлууд, шийдвэр гаргахад оролцох, оролцооны асуудал засгийн газрын төвлөрөл, улс төрийн лидерүүд ард түмнээсээ холдож байгаа зэрэг олон асуудлууд хурцаар тавигдаж байна.

Энэхүү маргаанд манай одоогийн боловсролын байгууллагууд ардчилсан иргэдийг бэлтгэж чадаж байна уу? гэсэн асуудал бас анхаарал татаж байсан ба ардчилсан иргэншил боловсрол хоёрын хооронд ямар холбоо байгааг ч анхаарах ёстой гэж ярьж байна.

Засгийн газар болон зайны ардчиллын хөгжил нь ардчиллын хямралын шалтгаан болж байгаа юм биш биз?. Нас, хүйс, арьс өнгө, анги давхарга, гарал угсаа, шашин шүтлэгтэй холбоотой ардчиллын хомсдлыг технологийн шинэчлэл хир хэмжээнд хүртэл шийдэж чадах вэ? гэдэг асуудал их хурлын анхаарлыг татаж байлаа.

Хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл хүмүүсийн ухамсарт нөлөөлөхөд амин чухал үүрэг гүйцэтгэдэг ба дэлхий нийтийн хэвлэл мэдээллийн сүлжээний хүчирхэгжилт нь олон нийтийн үзэл бодолд тодорхой зөрчлийг бий болгодог.

Угсаатны, бүс нутгийн, үндэсний, олон улсын зэвсэгт мөргөлдөөн нь ардчиллын байгууллагуудын үйл ажиллагаа, оршин тогтнолд нилээд хүнд даваа болдог.

Ардчиллын бүтээлч чадамж хир вэ?.

Дэлхий дээр гарч буй мөргөлдөөнүүдийн учир шалтгаан, хэв маяг, үр дагавар нь юу вэ? Эдгээр мөргөлдөөнийг шийдвэрлэхэд ардчиллын чадамж

хир вэ? Мөргөлдөөнийг шийдэх болон зохицуулахад ардчиллын хэм хэмжээ бидэнд туслах уу?

Ямар төрлийн мөргөлдөөнийг ардчилал шийдэж чадах вэ? Мөн асуудлын ямар төрөл ардчилсан шийдвэр гаргахад орохгүй вэ? Өөрөөр хэлбэл ямар асуудлыг бид ардчиллын зарчмаар шийдэж чадах буюу эс чадах вэ?, Яагаад зарим улс ардчилсан системийг хүчирхэгжүүлэх болон оршин тогтноулахад амжилт олж байна вэ? Олон улсын системийг ардчилах асуудлыг бид ярих ёстой юу?. Ямар хэм хэмжээнд хүрэхээрээ ардчилал нь улс төрийн болон соёлын өөр өөр уламжлалуудыг холбогч болж харагдах вэ? Эсрэг тэсрэг ертөнцөд ардчилсан хэрэглээний ойлголт нь шийдэл олоход тус болох болов уу? Умард болон Өмнөдийн хоорондын эдийн засгийн ялгааг ойртуулахад ардчилал тусалж чадах болов уу? Бүрэлдэн тогтсон ардчилалууд тодорхой хугацаанд хямралд ордог, тэр хугацаатай адил хугацаанд шинээр бүрэлдэн тогтсон ардчилсан улсууд урьд байсан тогтолцооноосоо ангижирдаг гэж үздэг судлаачид байна гэх мэт олон асуулт бидний дунд яригдаж байна.

Ардчилал үйлчилж чадаж байна уу гэдгийг үнэлж дүгнэхдээ бид бүхэн мэдээж одоогийн сонгуулийн систем, улс төрийн намуудын үр бүтээмжийг хянан үзэхээ үргэлжлүүлэх ёстой.

Сүүлийн жилүүдэд өөр маягийн бодлого ялангуяа терроризмийн бодлого нь ардчилсан нийгэм болон түүний удирдлагуудад нилээд төвөг учруулсан. Энэхүү үзэгдлийг авч үзэж судлах нь ардчиллын хүч чадал болон сул талруу гэрэл тусгахтай адил юм.

Өнөөдөр ашиг сонирхлын илэрхийлэл өөрийнхөө хүрээнээс илүү гарсан ба бусад иргэний нийгмийн байгууллагууд шийдвэр гаргах үйл явцад хагас нөлөөлсөн байдалтай оролцож байна.

Олон нийтийн удирдлага нь ардчилсан шийдвэрүүдийг хэрэгжүүлэхэд чухал байдаг ба бүхий л ардчилсан үйл ажиллагаа нь хүнд суртлын асуудалтай тулгарч байна. Ийм нөхцөлд иргэний нийгэм нь бодлого боловсруулах үйл явцад аль түвшин хүртэл оролцдог вэ? Ямар боломж, арга зам байна вэ? гэх мэтчилэн ардчилалтай холбоотой маш олон асуулт гарч болох ба их хурал дараахь зургаан гол дэд сэдвүүдэд анхаарлаа хандуулсан юм. Үүнд:

1. Ардчиллын хямрал ба чадамж, үндэсний болон олон улсын хэтийн төлөв
2. Ардчилал ба дэлхийн шинэ дэг журам
3. Байгууллагын хууль ёс, сонирхлын төлөөлөл ба ардчилсан үйл явц
4. Иргэдийн оролцоо, үнэлэмж
5. Төрийн бодлого, хүнд суртал болон ардчиллын чанар
6. Сайн ардчиллын онол, мэдлэг зэрэг болно.

Эдгээр 6 чиглэлээр нийтдээ 1800 гаруй илтгэл тавигдсан бөгөөд улс төрийн шинжлэх ухааны Олон улсын холбооны дэлхийн ХХ их хурал дээр тавигдсан бүх илтгэлийн абстрактыг зохиогчийн нэр, илтгэлийн нэр, зохиогчийн e-майл хаягийн хамт МУИС-ийн улс төр судлалын тэнхимээс авч болно.

Түүнчлэн бүх хурлын дараа болон хүссэн үедээ надаас эдгээр илтгэлийн австрактыг сонирхож болохын зэрэгцээ олон улсын улс төрийн шинжлэх ухааны холбооны сэтгүүл, үндэсний улсуудын улс төрийн шинжлэх ухааны холбооны сэтгүүлүүд, зарим илтгэлийн эх хувийг манай тэнхимээс авч хэрэглэж болно.